



# Program om samverkan mellan Linköpings kommun och civilsamhället

Dokumenttyp: Program

Antaget av: Kommunfullmäktige 2025-05-27, §

Senast reviderat:

Giltighetstid: Tillsvidare

Diarienummer: KS 2025-339

Dokumentansvarig: Kommundirektören

Adresserat till: Samtliga nämnder och bolag

Tidpunkt för aktualitetsprövning:

Relaterade styrdokument: Riktlinjer för idéburet offentligt partnerskap, Regler för utbetalning av föreningsbidrag (För beslut inom kort)

Sökord: Samverkan civilsamhälle, samverkan idéburen sektor, samverkan föreningar, samverkan ideell sektor, program om samverkan med civilsamhället

## Innehåll

1	Inledning	4
1.1	Civilsamhällets roll i Linköping	4
2	Syfte och mål	5
2.1	Avgränsningar	5
2.2	Arbetsätt	5
3	Principer för samverkan	5
4	Inriktningar för kommunens arbete	6
4.1	Stärka civilsamhällets förmåga och förutsättningar	6
4.2	Vidareutveckla samverkan mellan kommunen och civilsamhället	7
4.3	Främja demokratisk organisering och motverka välfärdsbrott	8
5	Prioriterade områden för samverkan	9
5.1	Segregation	9
5.2	Trygghet och Säkerhet	9
5.3	Civil beredskap	10
5.4	Klimat- och miljö	10
5.5	Vård och Omsorg	11
5.6	Växande kommun	11
6	Samverkansformer	11
7	Uppföljning och utvärdering	12
Bilaga	1 - Definitioner	12

# 1 Inledning

En kommun kan jobba på många sätt för att främja det lokala civilsamhället. Exempelvis genom föreningsstöd, reserverad upphandling och samverkan. En god samverkan mellan kommunen och civilsamhället är en förutsättning för att skapa ett jämställt, jämlikt, tryggt och hållbart samhälle och för att främja social sammanhållning, demokratiskt deltagande och lokal utveckling. Civilsamhället, som består av en mångfald av ideella föreningar, organisationer, trossamfund och andra icke-vinstdrivande aktörer, utgör en egen sektor med egna förutsättningar och drivkrafter. Genom att förena resurser, kompetenser och engagemang från både det offentliga och det ideella kan vi tillsammans möta samhällets utmaningar och utveckla lösningar som möter medborgarnas och samhällets behov.

Vi befinner oss i en tid där samhället står inför ökande utmaningar, såsom segregation, klimatförändringar och en åldrande befolkning. Dessa komplexa problem kräver bred samverkan där olika aktörers resurser och kunskap tas till vara för att skapa hållbara och effektiva lösningar. Civilsamhällets organisationer, med sin förmåga att snabbt agera och anpassa sig efter lokala förhållanden, är viktiga aktörer i detta arbete. Därför är det nödvändigt att både stärka och vidareutveckla samarbetet mellan kommunen och civilsamhällets aktörer.

Utformandet av inriktningar och prioriterade områden för samverkan i detta program har föregåtts av dialoger med civilsamhällets aktörer i Linköping.

## 1.1 Civilsamhällets roll i Linköping

Civilsamhället har en viktig roll i Linköpings samhällsliv både utifrån sitt egenvärde och det mervärde det tillför. Civilsamhällets egenvärde ligger i förmågan att erbjuda en fri och öppen arena där människor kan mötas, organisera sig och utveckla sina idéer, bortom konkreta politiska eller sociala effekter. Ett civilsamhälle som är demokratiskt uppbyggt och uppfyller ett syfte som överensstämmer med demokratiska värderingar bidrar till ett rikare liv för individen och ett bättre samhälle i stort. Genom den verksamhet som bedrivs bidrar civilsamhället också till mervärden för samhället som exempelvis brottsförebyggande effekter eller folkhälsoeffekter.

Dessutom har civilsamhället ett mervärde genom att stärka och utveckla demokratin. Inom civilsamhället utbildas medborgare i demokratins principer och fungerar också som röstbärare för olika grupper i samhället som annars kanske inte har lika starkt inflytande. Man fyller också en viktig funktion genom att agera som en oberoende aktör, fristående från det offentliga och näringslivet. Civilsamhället tillför en mångfald av perspektiv till den offentliga debatten, vilket i sin tur stärker demokratin. Det kan också fungera som en kontrollmekanism för att övervaka makten och säkerställa att demokratiska principer upprätthålls.

Civilsamhällets aktörer, med sina starka engagemang i olika sakfrågor, sin förankring i lokala sammanhang och nära kontakt med invånarna, besitter unika kompetenser och perspektiv som kan saknas inom kommunen. Civilsamhället möter också individer i de mest utsatta situationerna, exempelvis när de utsätts för våld i nära relationer, eller när de hamnar i hemlöshet eller missbruk. Tack vare sin närhet till medborgarna och sin förmåga att

identifiera och förstå lokala behov har civilsamhället en central roll i att, genom samverkan, utveckla lösningar på olika samhällsproblem som är både relevanta och hållbara.

## **2 Syfte och mål**

Syftet med detta program är att tydliggöra kommunens mål och långsiktiga prioriteringar inom detta område.

För att stärka demokrati, mänskliga rättigheter och tillit i samhället, är kommunens mål att stärka civilsamhällets förmåga och förutsättningar att enskilt och gemensamt med kommunen bidra till livskvalitet och möta samhällsutmaningar. Det innebär dels att främja civilsamhällets villkor och förutsättningar att bedriva verksamhet utifrån sin idé och dels att främja civilsamhällets möjligheter att i samverkan med kommunen bidra till samhällsnytta inom kommunens prioriterade områden för samverkan.

En förutsättning för att uppnå målet är att ha en konstruktiv, öppen och inkluderande dialog och effektiva samverkansytor mellan kommunen och civilsamhällets aktörer, såväl som mellan kommunens olika förvaltningar och bolag.

### **2.1 Avgränsningar**

Detta program omfattar kommunens samverkan med civilsamhället. Reserverad upphandling liksom föreningsstöd är värdefulla verktyg för att åstadkomma goda förutsättningar för civilsamhället att samverka med kommunen, men är inte samverkansformer och omhändertas i första hand genom annan styrning än i detta program. Prioriteringar av vilka målgrupper som samverkan berör definieras i respektive nämnd, det vill säga inte inom ramarna för detta program.

Samverkan är en process där olika parter aktivt delar och kombinerar sina resurser, kunskaper och erfarenheter för att uppnå gemensamma mål eller lösa gemensamma problem. Parterna arbetar tillsammans för att skapa mervärde och bidra till övergripande mål som är svåra att uppnå ensamma. Samverkan kan vara formell eller informell och kan omfatta olika nivåer av strukturerat samarbete beroende på kontexten.

### **2.2 Arbetsätt**

Arbetet med att implementera programmet görs av hela kommunkoncernen. Detta innebär att samtliga förvaltningar och bolag konkretiserar hur man berörs av inriktningarna och de prioriterade områdena för samverkan.

## **3 Principer för samverkan**

Samverkan mellan civilsamhället och Linköpings kommun vilar på sex principer som kännetecknar en välfungerande samverkan. Principerna överensstämmer i huvudsak med de nationella principerna för samverkan mellan offentlig sektor och civilsamhället.

- **Självständighet, oberoende och integritet** vilket innebär att civilsamhällets organisationer och deras medlemmar ska ha möjlighet att självständigt bedriva sin verksamhet utan obefogad kontroll eller inblandning av offentliga aktörer. Att civilsamhällets organisationer är självständiga innebär bland annat att de fritt kan granska kommunens arbete och öppet framföra sina synpunkter utan risk för ekonomiska eller andra sanktioner.
- **Dialog** mellan parterna ska höja kvaliteten på parternas beslutsunderlag genom ömsesidig förståelse för varandras förutsättningar och skapa förståelse och förtroende för varandra. Dialogen ska präglas av ansvar och ömsesidighet, utgå från bådas förutsättningar och tillvarata bådas perspektiv och kompetens.
- **Kvalitet** betyder att det finns ett värde i att civilsamhällets aktörer är utförare av tjänster på uppdrag av eller i samverkan med kommunen men också att verksamheten, oavsett utförare, ska upprätthålla kvalitet.
- **Långsiktighet** och stabila förutsättningar är nödvändiga för civilsamhällets existens och verksamhet. Det kan till exempel handla om stabilitet i bidragssystem och de generella villkoren. För civilsamhällets aktörer innebär principen om långsiktighet att omhänderta nya ideella krafter i sin organisation för att bidra till en kontinuitet i organisationens verksamhet och i relationerna gentemot kommunen.
- **Öppenhet** och insyn handlar om vikten av transparenta beslutsprocesser. När det offentliga präglas av öppenhet och insyn får civilsamhällets organisationer de förutsättningar som krävs för att de ska kunna vara röstbärare och opinionsbildare. Samverkan ska baseras på en öppen dialog där grunden för beslut och ställningstaganden görs kända för alla parter. Den baseras på ärlighet, saklighet och rimlighet.
- **Mångfald** innebär att kommunen välkomnar civilsamhället som utförare av tjänster och som genomförare av uppdrag. Olikheter bland utförare av tjänster och uppdrag ska ses som en tillgång. Mångfald innebär också att människor från olika delar av befolkningen avspeglas i det civila samhället och att civilsamhällets aktörer skapar goda förutsättningar för en mångfald av människor att engagera sig.

## 4 Inriktningar för kommunens arbete

Detta avsnitt presenterar de inriktningar som kommunen har identifierat för sitt arbete för att nå målet i detta program. De tre övergripande inriktningarna är:

- Stärka civilsamhällets förmåga och förutsättningar
- Vidareutveckla samverkan mellan kommunen och civilsamhället
- Främja demokratisk organisering och motverka välfärdsbrott

### 4.1 Stärka civilsamhällets förmåga och förutsättningar

Ekonomisk stabilitet och tillgången till ändamålsenliga lokaler, anläggningar och andra mötesplatser i hela kommunen är viktiga förutsättningar för civilsamhällets organisationer.

Därför är det viktigt att kommunen har tydliga regelverk och arbetar med långsiktighet och förutsägbarhet. Det ger civilsamhället den grund de behöver för att fokusera på sitt viktiga arbete. Kommunen och civilsamhällets organisationer har många olika typer av relationer; exempelvis samverkanspart, sponsor, kund, beställare, utförare och bidragsgivare, vilket behöver beaktas utifrån tydlighet, långsiktighet och förutsägbarhet.

I en tid av ökad individualisering och när formerna för samhällsengagemang förändras är det allt svårare för organisationer att rekrytera och behålla frivilliga. Behoven av ideella resurser kvarstår, men fördelas på färre personer. Detta understryker vikten av att kommunen bidrar till att Linköpings invånare lättare hittar information om ideellt engagemang.

Samtidigt som digitaliseringen har gett oss nya möjligheter, har den också medfört en ökning av hot och hat, vilket kan avskräcka människor från att engagera sig offentligt. Detta hotar inte bara individers välbefinnande, utan även den öppna och inkluderande samhällsdebatt som är så viktig för demokratin. Därför är kommunens stöd i säkerhetsfrågor och skapandet av trygga mötesplatser angeläget för att skydda civilsamhällets aktörer.

I ett samhällsklimat som präglas av ökad polarisering, är civilsamhällets roll som arena för dialog och förståelse ännu viktigare. Genom att skapa och vidmakthålla arenor för möten, särskilt för grupper som är utsatta för hot och hat, kan kommunen bidra till att överbrygga klyftor och främja social sammanhållning.

#### **Nyckelaktiviteter:**

- Förenkla och utveckla möjligheter för föreningar att söka stöd av kommunen genom enklare kontaktvägar och ett tydligt, långsiktigt och förutsägbart regelverk.
- Verka för och underlätta möjligheter till ett bättre nyttjande av kommunens lokaler för att underlätta för civilsamhällets aktörer att mötas.
- Bidra till att Linköpings invånare lättare hittar information om ideellt engagemang.
- Underlätta för civilsamhället att vara delaktig i utvecklandet av kommunala välfärdstjänster, tex genom reserverade upphandlingar eller att tillgängliggöra information om civilsamhällets möjligheter att delta i kommunala upphandlingar i övrigt.
- Erbjud stöd i säkerhetsfrågor i pågående samverkansprocesser, när det är möjligt och lämpligt, till civilsamhällesaktörer som verkar för allmännyttiga ändamål, demokrati och mänskliga rättigheter och som är utsatta för hat och hot.
- Skapa och vidmakthålla trygga mötesplatser för grupper särskilt utsatta för hot, hat och våld i situationer där kommunen har rådighet och det bedöms lämpligt.

## **4.2 Vidareutveckla samverkan mellan kommunen och civilsamhället**

Det är av stor vikt att, där det är lämpligt, i ett tidigt skede involvera civilsamhällets aktörer i kommunens processer för att dra nytta av den kompetens och de perspektiv som annars riskerar att förbises. För att detta ska fungera i praktiken är det också viktigt att kommunen

inte enbart förlitar sig på att civilsamhället tar initiativ till samverkan, utan att kommunen själv agerar som en aktiv initiativtagare och skapar förutsättningar för samverkan redan i ett tidigt skede. Detta kräver dock att kommunen utvecklar och vidmakthåller ett arbetssätt som möjliggör denna typ av initiativ, där samverkan inte bara blir en reaktion på förfrågningar utan en strategisk del av kommunens arbetssätt. Det handlar om att skapa strukturer och rutiner som underlättar en aktiv dialog och ett kontinuerligt samarbete, där civilsamhällets bidrag värderas och tas till vara på ett effektivt sätt.

#### **Nyckelaktiviteter:**

- Vidareutveckla och vidmakthålla ett strategiskt arbetssätt för att, där det är relevant för kommunen, involvera civilsamhället tidigt i kommunens arbete.
- Vidareutveckla och vidmakthålla ett strategiskt arbetssätt som möjliggör att initiativ från civilsamhället fångas upp på ett effektivt och konsekvent sätt.
- Etablera långsiktiga dialogforum där behov finns.
- Vidareutveckla arbetssätt som bygger på principerna för samverkan.

### **4.3 Främja demokratisk organisering och motverka välfärdsbrott**

Civilsamhället är en viktig demokratiaktör som stärker människors delaktighet, främjar engagemang i samhällsutvecklingen och bevakar demokratins principer. Kommunen har avsikten att uteslutande samverka med aktörer som verkar för demokrati och är demokratiskt organiserade. Kommunen har också en viktig roll i att värna dessa värden så att demokratiskt beslutade medel också används på ett korrekt sätt.

Civilsamhället präglas av en hög grad av frihet och självorganisering, vilket är centralt för dess funktion. Men denna frihet kan också innebära att det saknas effektiva mekanismer för att upptäcka och hantera problem som odemokratiska värderingar, korrupcion eller kriminell aktivitet. Även om många organisationer inom civilsamhället främjar demokrati, är det inte en självklarhet att alla organisationer är demokratiskt styrda eller agerar i demokratisk anda.

Civilsamhället kan även bli en plattform för grupper som förespråkar antidemokratiska värderingar. Exempel på detta är extremiströrelser, radikaliserade religiösa eller politiska grupper, som använder civilsamhällets strukturer för att sprida ideologier som går emot grundläggande demokratiska principer, såsom jämställdhet och mänskliga rättigheter.

I vissa fall kan civilsamhällets organisationer bidra till ökad polarisering genom att samla människor kring specifika, ofta kontroversiella frågor. Även om detta kan stärka debatten, kan det också riskera att skapa ett mer splittrat samhälle där olika grupper ställs mot varandra, särskilt om retoriken blir aggressiv eller polariserande.

Civilsamhället kan också utnyttjas av kriminella nätverk eller organiserad brottslighet. Vålgörenhetsorganisationer eller ideella föreningar kan användas som fasader för att dölja penningtvätt eller annan illegal verksamhet. Dessutom kan kriminella grupper infiltrera och utnyttja legitima organisationer för att gynna sina egna syften.



Civilsamhället kan också vara en tillgång i arbetet med att motverka välfärdsbrottslighet genom att fungera som en brygga mellan det offentliga och lokalsamhället. Genom sin närvaro och täta kontakter i lokalsamhället kan civilsamhällesorganisationer bidra till att identifiera riskfaktorer och signalera om oegentligheter.

#### **Nyckelaktiviteter:**

- Bidra till att öka kunskapen bland medborgarna om demokratisk organisering.
- Vidareutveckla regelverk som främjar att kommunala medel enbart används till demokratiska syften
- Vidareutveckla samverkan mellan kommunen, civilsamhället och andra aktörer, såsom polis och andra myndigheter för att förebygga och upptäcka oegentligheter och att värna civilsamhällets frihet och integritet.
- Konkretisera kontroll- och uppföljningsverksamheten kopplat till samverkan med civilsamhället i kommunen.

## **5 Prioriterade områden för samverkan**

Nedan prioriterade komplexa samhällsutmaningar är utgångspunkt för kommunens strategiska samverkan med civilsamhället. I denna samverkan är civilsamhället av stor betydelse för att identifiera utmaningar samt utveckla och genomföra lösningar.

### **5.1 Segregation**

Den starka segregation som finns i kommunen får konsekvenser för tryggheten, barns uppväxtvillkor och livschanser samt på tilliten till samhället, den sociala sammanhållningen och fenomen som diskriminering och rasism. Arbetet mot segregation är högt prioriterat och fokuserar på att minska och motverka segregationen samt segregationens negativa effekter i Berga, Ryd och Skäggetorp. Segregationen är kopplad till boende och olika geografiska områden, i skolan, på arbetsmarknaden och på fritiden. Den socioekonomiska ojämlikheten bidrar också till ojämlika livsvillkor där många invånare inte känner sig inkluderade i det större samhället och den representativa demokratin. Civilsamhällets aktörer verkar som röstbärare för personer i utsatthet och kan mildra segregationens negativa effekter genom kompensatoriska insatser inom utbildning, arbete, fritid och sociala områden. Civilsamhället kan även skapa möten mellan olika grupper för att minska fördomar, rasism och diskriminering samt öka förståelsen för varandra och gemensamma nätverk.

### **5.2 Trygghet och Säkerhet**

Otrygghet har blivit en allt större samhällsutmaning som kan leda till en försämrad livskvalitet genom de begränsningar i vardagslivet och till det offentliga rummet som den för med sig. Linköping har som andra kommuner haft en utveckling av kriminella grupperingar och organiserad brottslighet. I de trygghetsundersökningar som genomförs framkommer stora skillnader i otrygghet mellan grupper och områden i Linköping. Linköping blir tryggare - men det har skett en geografisk spridning av otryggheten. I det brottsförebyggande arbetet behövs fortsatta åtgärder som både är situationella och sociala.

För många innebär trygghet och säkerhet att känna sig trygg i vetskapen om att kunna ta sig fram till sitt mål, oavsett fysiska eller kognitiva förutsättningar. För personer med nedsatt rörelseförmåga och nedsatt orienteringsförmåga är denna aspekt av trygghet och säkerhet av särskild vikt, och en grundläggande förutsättning för att uppnå inkludering.

Social trygghet handlar om att känna sig inkluderad och accepterad i samhället. Dessutom är tilliten till samhällets institutioner en viktig faktor. Att ha förtroende för aktörer som socialtjänst och polis, och att känna att de finns där för att hjälpa, skapar en känsla av trygghet.

Genom att involvera civilsamhället kan kommunen skapa en bredare plattform för förebyggande insatser mot brottslighet och otrygghet. Civilsamhället kan bidra med viktiga sociala insatser, exempelvis riktade mot barn och unga. Detta stärker skyddsfaktorer och minskar riskfaktorer som kan leda till kriminalitet. Dessutom kan civilsamhället främja dialog och engagemang på lokal nivå, vilket stärker tilliten till samhällets funktioner och bidrar till att skapa tryggare miljöer. Civilsamhället spelar en viktig roll även i att minska den upplevda otryggheten. Genom att arbeta mot exempelvis ofrivillig ensamhet eller fungera som en brygga mellan institutioner och individer, och genom lokala initiativ som exempelvis gransamverkan, bidrar de till ökad trygghet.

### **5.3 Civil beredskap**

Sveriges civila beredskap behöver stärkas för att möta den breda och allvarliga hot- och riskbild som samhället står inför.

För att inkludera en större del av befolkningen på ett jämlikt sätt krävs ett beredskapsarbete som gör fler delaktiga och som utgår ifrån hur olika individer och grupper drabbas olika i händelse av kris och krig. I samband med kris och krig drabbas oftast de redan utsatta grupperna ännu hårdare.

Civilsamhället kan bidra till en stärkt beredskap bland befolkningen genom att förmedla viktig information till befolkningen vid en kris eller höjd beredskap, utbilda och genomföra snabba insatser. I områden där behovet är som störst, såsom i landsbygdsområden där andra alternativ saknas, eller i stadsdelar med stora sociala utmaningar har civilsamhället ofta en än mer viktig funktion.

### **5.4 Klimat- och miljö**

Klimatförändringar och minskad biologisk mångfald utgör några av de reella kriser samhället behöver hantera. Frågorna är komplexa och kräver tvärgående kunskap från olika forskningsområden och innovativa angreppssätt och samverkansformer för att skapa resiliens och motverka den negativa utvecklingen.

Utgångspunkten för klimat- och miljöarbetet i Linköpings kommun är att genom lokala insatser bidra både till en hållbar utveckling i kommunen och till att uppnå de globala målen. Arbetet kräver därför helhetssyn och intern samverkan, men också ett aktivt samarbete med olika aktörer i lokalsamhället. Genom att engagera civilsamhället kan kommunen få bredare stöd och vidgade perspektiv att genomföra de åtgärder som krävs för att nå klimatmålen och förbättra miljön. Civilsamhället spelar en viktig roll i att sprida kunskap, öka medvetenheten

och mobilisera invånare för att driva projekt på gräsrotsnivå. Genom samverkan kan klimatinitiativ förankras lokalt och få större genomslag. Civilsamhället kan också bidra med innovation och kreativa lösningar inom exempelvis klimatanpassning, klimatomställning och biologisk mångfald. Därigenom kan civilsamhället komplettera de åtgärder som kommunen och näringslivet genomför.

## 5.5 Vård och Omsorg

Den demografiska utvecklingen visar att kommuner och regioner har flera tuffa år framför sig. Antalet invånare över 80 år ökar med nästan 50 procent de närmaste tio åren, vilket kommer att öka behovet av välfärdstjänster som sjukvård och äldreomsorg. Samtidigt ökar inte antalet personer i arbetsför ålder i samma takt. Inom vården och omsorgen kommer därför frågan om kompetensförsörjning att vara fortsatt högt upp på agendan de närmaste tio åren. Samverkan och samarbete med civilsamhället kommer att vara en viktig del för att lösa denna komplexa samhällsutmaning med kompletterande och avlastande verksamhet som en del av den sociala ekonomin inom den grundläggande ekonomin.

## 5.6 Växande kommun

Linköping växer vilket ställer krav på att kommunen har beredskap för att kunna tillmötesgå de behov som uppstår i hela kommunen. Samhällsviktig verksamhet behöver anpassas och utvecklas kontinuerligt för att möta tillväxten och de nya behov som följer. Linköpings tillväxt innebär ett ökat behov av anläggningar, arenor och mötesplatser för både idrott och kultur i olika format. Även de befintliga miljöerna som gator, parker och allmänna ytor behöver moderniseras och anpassas utifrån att kommunen växer. Samtidigt behöver omlandets och landsbygdernas särskilda förutsättningar beaktas för att möjliggöra att Linköpingsborna kan bo, leva och verka i hela kommunen. Genom att inkludera civilsamhället i kommunens utvecklingsprocesser kan kommunen dra nytta av deras förmåga att identifiera lokala behov och skapa socialt hållbara lösningar.

## 6 Samverkansformer

Inom ramarna för detta program definieras flera former av samverkan som Linköpings kommun och civilsamhällets aktörer kan ingå:

- Idéburet offentligt partnerskap (IOP) är en form för samverkan där offentlig och idéburen sektor ingår i ett partnerskap för att tillsammans lösa en begränsad och gemensamt definierad samhällsutmaning.
- Projektsamverkan innebär att parterna (kommunen och aktörer från civilsamhället) samarbetar kring en projektbaserad verksamhet som man tillsammans sökt extern finansiering för.
- Samverkan kan också ske genom civilsamhällets engagemang i kommunala processer och bidragande av expertis för att utveckla kommunens verksamhet. Det kan även innebära planering och genomförande av tillfälliga eller återkommande aktiviteter mm.

## 7 Uppföljning och utvärdering

Programmet för samverkan med civilsamhället i Linköpings kommun gäller tillsvidare och ska aktualitetsprövas minst en gång per mandatperiod eller vid behov.

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av programmet, vilket sker en gång per mandatperiod.

### Bilaga 1 - Definitioner

**Civilsamhället** är en arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper, nätverk och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen. Civilsamhällets aktörer agerar utifrån ett huvudsakligen ideellt syfte, vilket innebär att de inte delar ut vinst till medlemmar, ägare eller annan person, utan återinvesterar eventuell vinst i verksamheten för att främja allmännyttiga eller medlemsnyttiga syften.

Andra begrepp som ofta avser samma sak är den idéburna sektorn, den ideella sektorn, frivilligheten. Dessa termer avser i stort sett samma aktörer och funktioner som termen civilsamhället och kan användas synonymt beroende på sammanhang.

**Samverkan** är en process där olika parter aktivt delar och kombinerar sina resurser, kunskaper och erfarenheter för att uppnå gemensamma mål eller lösa gemensamma problem. Parterna arbetar tillsammans för att skapa mervärde och bidra till övergripande mål som är svåra att uppnå ensamma. Samverkan kan vara formell eller informell och kan omfatta olika nivåer av strukturerat samarbete beroende på kontexten<sup>1</sup>.

#### Reserverade upphandlingar

Från och med den 1 januari 2023 finns det en särskild möjlighet att reservera deltagandet i en upphandling för idéburna organisationer. Det gäller vid upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster som omfattas av bilaga 2 till lagen om offentlig upphandling (LOU). Det finns även andra typer av reserverad upphandling som kan vara aktuella i relation till civilsamhället<sup>2</sup>.

**Föreningsstöd** som t ex bidrag eller subventionerad lokalhyra ges enligt kommunens gemensamma regler för utbetalning av föreningsbidrag samt respektive nämnds enskilda bestämmelser

#### Den grundläggande ekonomin

Begreppet grundläggande ekonomi refererar till en grundläggande ekonomisk struktur som innefattar den materiella och sociala service som används av "alla" och som är nödvändig för människors välmående. Den beskrivs ofta bestå av två delar. Den materiella grundläggande ekonomin utgörs av den infrastruktur som möjliggör nyttjande av nödvändiga varor och tjänster såsom vatten, mat och energi. Den andra delen, som kan kallas omsorgsekonomin, levererar välfärdsservice i form av hälso- och sjukvård, utbildning och äldreomsorg (Heslop m.fl. 2019). Betoningen på en grundläggande ekonomisk struktur

---

<sup>1</sup> [Kartläggning av samverkan mellan myndigheter och icke-statliga aktörer, NOD Sverige](#), [hämtad 2024-09-17]

<sup>2</sup> [Reserverad upphandling](#), Upphandlingsmyndigheten

uppmärksammar och inkluderar det nät av grundläggande service som alla människor är beroende av oavsett socioekonomisk och geografisk bakgrund och tillhörighet."<sup>3</sup>

**Den sociala ekonomin** avser organiserade verksamheter som primärt har samhällliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn.

---

<sup>3</sup> Hållbar samhällsplanering för landsbygden, kapitel 3 "Internationell migration och lokal välfärd" av Susanne Stenbacka.